

Esitatud arvamus	Seisukoht arvamuse osas
1. Transpordiamet, 15.05.2023 nr 7.2-1/23/7871-2 Võttes aluseks planeerimisseaduse (PlanS) § 103 lg 2, ehitusseadustiku (EhS) ja Transpordiameti põhimääruse, esitab Transpordiamet Järva valla tuuleparkide eriplaneeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi kohta ettepanekud, millega planeeringu edasisel koostamisel tuleb arvestada. 1. Avalikule teele juurdepääsuteede võimaliku asukoha ja liikluskorralduse üldiste põhimõtete määramine 1.1. Planeeringu detailse lahenduse ülesandeks on muuhulgas liikluskorralduse põhimõtete määramine ning servituutide seadmise ja olemasoleva või kavandatava tee avalikult kasutatavaks teeks määramise vajaduse märkimine. Asukoha eelvaliku tegemisel tuleb analüüsida olemasoleva teedevõrgustiku piisavust juurdepääsude tagamisel, määrata planeeringualal perspektiivsete kohalike teede üldised asukohad ja nende ristumiskohad riigiteedega ning ümberehitatavad riigitee lõigud või ristmikud (nende olemasolul). Riigiteede kolm põhiliiki on põhi-, tugi- ja kõrvalmaantee millel igaühel on oma funktsioon. Funktsioonid on leitavad majandus- ja taristuministri 25.06.2015 määrusest nr 72 „Riigiteede liigid ja riigiteede nimekiri“ (https://www.riigiteataja.ee/akt/128062015003?leiaKehtiv). Igal riigiteel on lisaks liigile olemas tee klass, mis on liiklussageduse alusel määratav maantee tehnilist taset iseloomustav tunnus. Tee klassid on toodud majandus- ja taristuministri 05.08.2015 määruse nr 106 „Tee projekteerimise normid“ lisas „Maantee projekteerimisnormid“ (edaspidi normid). Lähtudes normidest on nõuded kohaliku teedevõrgu ühendamiseks riigiteedega klasside kaupa erinevad, riigiteega ristumiskohtade arv on normidega piiratud.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.
1.2. Teeme ettepaneku määrata riigiteede liikluskorralduse ja ümberehituse vajadus seoses eriveostega ja ehitusaegsete veostega.	Varasem praktika on näidanud, et riigiteedel ei ole üldjuhul seoses eriveostega vajalik teha ümberehitusi. Transpordiameti kirja järgmises punktis on soov märkida, et Transpordiamet ei võta arendustegevuse vajadustest tingitud uute teelõikude rajamise ja riigiteede ümberehitamise kohustust – see lause tagab, et kui tekib ümberehitamise vajadus, siis on see asjast huvitatud isiku kulu. Selgitame, et miks me ei pea õigeks määrata planeeringuga liikluskorralduse ja ümberehitamise vajadust. Eriplaneering on kohaliku omavalitsuse volikogu õigusakt, millega määratakse suurim lubatud ehitusõigus.

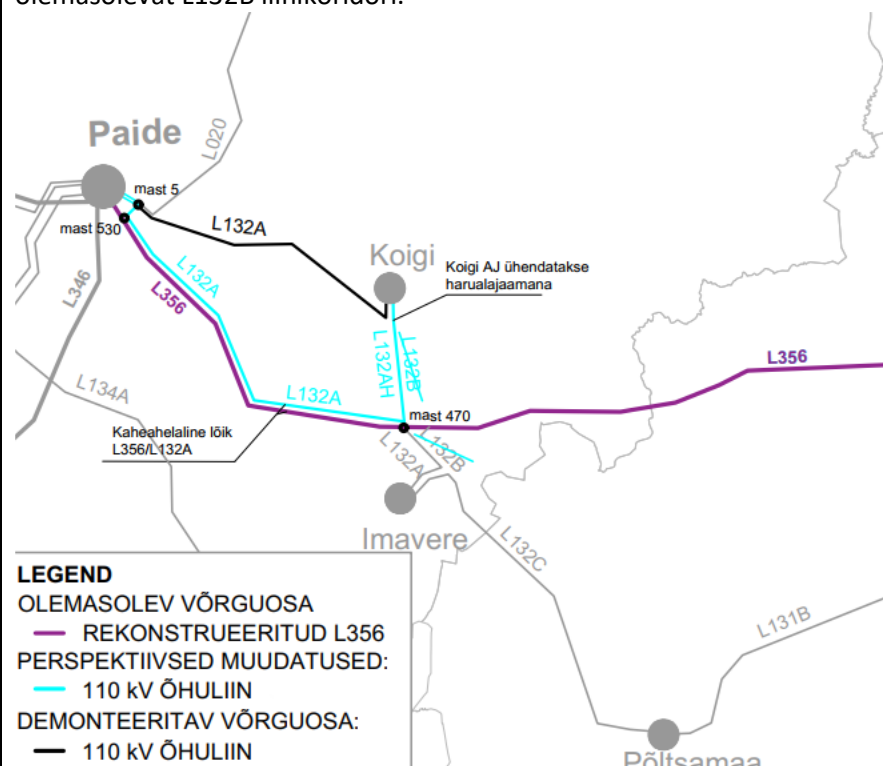
	Eriplaneeringu alusel ehitatava tuuliku laba pikkus võib erineda olenevalt olukorrast mitukümmend meetrit. Sellest lähtuvalt ei ole mõttekas volikogu otsusega määrata kõige suurema võimaliku (st pikim veos) veose alusel ümberehitamise vajadust ning hilisema võimaliku väiksema laba korral pole seda vaja realiseerida. Leiame, et vajalik on määrata põhimõte, et ümberehitamine on arendaja ülesanne ning ehituseaegne eriveoste transport lahendatakse projektiga. Tõenäolisemalt on vajadus vallateid kui väiksemaid teid ümber ehitada, ka nende ümberehitamiseks seatakse samasugune põhimõte.
1.3. Palume arvestada, et Transpordiamet ei võta arendustegevuse vajadustest tingitud uute teelõikude rajamise ja riigiteede ümberehitamise kohustust kui riigiteede võrgustiku arengu seisukohalt selleks vajadus puudub.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.
2. Planeeringuala kruntide hoonestusala ja ehitusõiguse määramine 2.1. Elekrituulikute ja tuuleparkide kavandamisel arvestada, et elekrituulik ei tohi avalikult kasutatavatele teedele sõltumata nende funktsioonist, liigist, klassist ja lubatud sõidukiirusest paikneda lähemal kui $1,5 \times (H + D)$ (sealjuures H = tuuliku masti kõrgus ja D = rootori e. tiiviku diameeter). Väikese kasutusega (alla 100 auto/ööpäevas) avalikult kasutatavate teede puhul võib põhjendatud juhtudel riskianalüüsile tuginedes ja teeomaniku nõusolekul lubada planeeringus elekrituulikuid teele lähemale, kuid mitte lähemale kui tuuliku kogukõrgus ($H + 0,5D$). Teemaplaneeringu „Põhimaantee nr 2 (E263) Tallinn – Tartu – Võru – Luhamaa trassi asukoha täpsustamine km 92,0 – 183,0“ seletuskirja kohaselt tuleb teemaplaneeringu kehtestamise järgselt tee ja teekaitsevööndi alas planeerimis- ja ehitustegevuse puhul arvestada maantee rajamisega ja sellega, et maantee asukoha kandmisega kohaliku omavalitsuse üldplaneeringusse loetakse tee ja teekaitsevööndi ala juhtotstarbeks transpordi- või liiklusmaa. Tee täpne asukoht, tehnilised näitajad ja sellest tulenevad piirangud (nt kaitsevööndi ulatus, omandatava maa ulatus) täpsustuvad tee-ehitusprojekti koostamise käigus. Vähemalt kuni teemaplaneeringuga kavandatud tee ehitusprojekti valmimiseni tuleb tuulikute kaugust teest arvestada teemaplaneeringus toodud tee ja teekaitsevööndi ala piirist. Palume eelpoolnimetatud täpsustus lisada lähteseisukohtade ja KSH programmi osasse 2.4.1. Inimamasutus ja taristu (lk 21) ning vajadusel korrigeerida osa 1.4. alguses olevat loetelu.	Teadmiseks võetud. Seisukohta tuulikute kauguse valemi osas kajastub juba lähteseisukohtades ja see lisatakse planeeringulahendusse. Seisukoht teemaplaneeringu osas lisatakse lähteseisukohtadesse.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

3. Tehnovõrkude ja -rajatiste võimaliku asukoha määramine 3.1. Palume arvestada, et üldjuhul ei ole võimalik juhtida arendusalade sademevett riigitee kraavidesse. See on võimalik vaid põhjendatud juhtudel koostöös Transpordiametiga.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.
3.2. Planeeringus vältida tehnovõrkude kavandamist riigitee alusele maale. Riigitee alune maa on riigitee rajatise teenindamiseks ning nõusoleku seda maad kasutada saab Transpordiamet anda vaba ruumi olemasolul. Tehnovõrgu paigaldust tuleb hinnata igakordselt suuremas täpsusastmes geodeetilise alusplaani olemasolul ja menetleda seda kas läbi projekteerimistingimuste või detailplaneeringu.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.
4. Ettepanekud lähteseisukohtadele ja KSH programmile Transpordiamet on seisukohal, et lähteseisukohad ja KSH programm on valdavalt asjakohane ja piisav. Siiski palume lähteseisukohti ja KSH programmi korrigeerida kirja punktis 2.1. toodud, teemaplaneeringut puudutava märkuse aluselt.	KSH programmi täiendatakse.
Palume kohalikul omavalitsusel planeeringuala asukoha valikul ettepanekutega arvestada ja teha planeeringu koostamise protsessis sisulist koostööd Transpordiametiga. Ettepanekute mitteametustamist palume sisuliselt põhjendada. Oleme valmis vajadusel selgitama ja täpsustama käesoleva kirjaga esitatud ettepanekuid ning koostöös välja töötama kohakeskselt sobivaimaid lahendusi. Küsimuste korral palume pöörduda kirja koostaja poole kelle nimi on toodud allpool.	Teadmiseks võetud.
2. Elering, 15.05.2023 nr 11-4/2022/715-3	
Planeeringualal asuvad Eleringi poolt hallatavad elektritaristu objektid, mille puhul tuleb arvestada paigaldiste kaitsevööndiga, kus on piiratud tegutseda. Kaitsevööndi ulatus ja kaitsevööndis tegutsemise kord on sätestatud ehitusseadustiku §70 lõike 8 alusel kehtestatud majandus- ja taristuministri määrusega 25.06.2015 nr 73. Kõik ristumised Eleringi taristuga ja kaitsevööndis planeeritavad tegevused tuleb kooskõlastada Eleringiga.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.
Eleringil on kavas aastatel 2028-2029 rekonstrueerida olemasolevas liinikoridoris L506 Rakvere-Kiisa 330 kV õhuliin. Võimalusel tõstetakse L506 rekonstrueerimisel sellega ühistele mastidele paralleelselt kulgev L193 Aruküla-Jäned 110 kV õhuliin.	Teadmiseks võetud.
Aastatel 2023-2026 rekonstrueeritakse L356 Paide-Mustvee 330 kV õhuliin. L356 rekonstrueerimisel on arvestatud, et tulevikus tõstetakse L356-ga ühistele mastidele L132A Paide-Koigi 110 kV õhuliin peale L132A amortiseerumist (kirjeldatud alloleval joonisel). Planeeritava ühisriputuse lõigus kasutatakse L356 rekonstrueerimisel 330/110 kV maste. L132A tõstetakse tulevikus L356-ga samadele mastidele Paide alajaama juurest kuni kohani, kus ristuvad L356 ja L132B Imavere-Koigi. Ristumiskohas ühendatakse L132A ja L132B tulevikus kokku ehk moodustub uus liin Paide-Imavere	Teadmiseks võetud.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

tähisega L132A. Koigi alajaam ühendatakse uuele Paide-Imavere liinile harualajaamana, kasutades olemasolevat L132B liinikoridori.



Elektrituulikute osas arvestame tuuliku kaugust 110 ja 330 kV liinidest hetkel kehtiva standardi EVS-EN 50341-2-20:2018 ELEKTRIÕHULIINID VAHELDUVPINGEGA ÜLE 1 kV Osa 2-20: Eesti siseriiklikud erinõuded (SEN) alusel. Nimetatud standardi järgi on vähim horisontaalne kaugus elektrituuliku torni telje ja õhuliini lähima juhtme vahel (tuule puudumisel) tuuliku masti kahekordne kõrgus.

Eleringi liinikoridori on tuulepargi ühendusliini jaoks võimalik kasutada, aga kahe liini vaheline kaugus sõltub liinide pingest. Liini telgede vahelised nõutud kaugused:

- Kaks 330 kV õhuliini- 40m
- 330 kV ja 110 kV õhuliini- 35m
- Kaks 110 kV õhuliini- 20m

Tuulepargi ühendusliini ja Eleringi liini ühistele mastidele rajamine ei ole lubatud.

Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.

Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.

3. Maaamet, 08.05.2023 nr 6 3/23/6247 2	
Planeerimisseaduse (edaspidi PlanS) § 99 lõike 1 kohaselt tehakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu eelvalik koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi kohaliku omavalitsuse eriplaneering käsitleb. PlanS § 105 lõike 1 kohaselt esitatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu koos keskkonnamõju strateegilise hindamise esimese etapi aruandega kooskõlastamiseks käesoleva seaduse § 99 lõikes 1 nimetatud asutustele. Maapõueseaduse (edaspidi MaaPS) § 15 lõike 7 kohaselt, kui planeeritaval maa alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneering PlanS sätestatud korras Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega. Keskkonnaminister on oma 05.03.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/198 andnud Maa-ametile volituse kooskõlastada kohaliku omavalitsuse eriplaneeringuid PlanS sätestatud korras, kui planeeritav maa-ala asub maardlal või selle osal.	Teadmiseks võetud.
MaaPS § 14 lõike 2 kohaselt võib ministri volitatud asutus lubada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust üksnes juhul, kui kavandatud tegevus ei halvenda maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda või halvendab maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegevus ei ole püsiva iseloomuga või halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitise, sealhulgas tehnovõrgu, rajatise või ehitusseadustiku tähenduses riigikaitselise ehitise ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta, või tegemist on elektrituruseaduse tähenduses taastuvat energiaallikat kasutava elektrienergia tootmiseseadme ja seonduva taristu ehitamisega.	Teadmiseks võetud.
Seisuga 05.05.2023 asuvad Järva valla eriplaneeringu kahe eraldiseisva ala territooriumitel osaliselt või täielikult 14 maavarade registris arvel olevat maardlat, 3 kehtiva kaevandamisloaga mäe eraldist ning menetluses on üks kaevandamisloa taotlust.	Teadmiseks võetud.
Lähteseisukohtade peatükis „1.4 Potentsiaalselt sobilike alade esmane selgitamine“ on kirjeldatud, et selgitamiseks välja alasid kuhu üldse võib olla võimalik eriplaneeringu aladel tuuleparke kavandada lähtuti esialgu välistavatest aladest, millede seas olid ka maardlad ja aktiivsed geoloogilise uuringu alad. Erinevaid kitsendusi arvestades tekkisid esialgsed võimaliku alad, mis vaadati üle koos huvitatud isikute ning planeeringu koostamise korraldajaga. Ülevaatuse tulemusena tehti täiendavad muudatused, milles on kirjeldatud, et huvipakkuvate alade osas arvati alade osaks maardlate ala (välistati mäeeraldised ja nende teenindusmaa). Seoses Maapõueseaduse muudatusega on võimalik pädeva asutuse kaalutlusel lubada teatud tingimustel maardlatel taastuenergia arendamist.	Teadmiseks võetud.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

KSH peatükis „2.5.11 Mõju maavaravarudele“ on kirjeldatud, et tuuleparkide rajamine võib maavaravarude kaevandamisväärsena säilimist mõjutada, kui tuuleparke soovitakse rajada maardlatele. Enamikel juhtudel ei ole maardlatele tuulepargi rajamine võimalik enne maavaravaru ammendamist. Käesoleva dokumendi koostamisega paralleelselt on välja töötamisel võimalik maardlate vahekasutuse regulatsioon, mis lubab taastuvenegiarajatiste ajutist rajamist kaalutlusotsuse alusel maardlatele. Vastavalt maapõuaseaduse § 14 lõikele 2 on maapõue seisundit ja kasutamist mõjutav tegevus lubatud üksnes Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutuse nõusolekul. Potentsiaalselt sobilike tuulepargi alade kaardistamisel ei ole maardlad ja geoloogilise uuringualad tuuleparkide asukohtadena välistatud ja seega ei saa välistada ka olulist mõju maavaravarule. KSH käigus hinnatakse maavaravaru kaevandamisväärsena säilimist eksperthinnanguna lähtudes sealjuures pädeva asutuse seisukohtadest. Teavitame, et MaaPS muudatused jõustusid 08.04.2023. Muudetud Maa PS § 14 lõike 2 1 järgi võib Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutus lubada taastuvenegia ehitise ehitamist turbamaardla alal, mis ei ole kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja ja mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust. Savi --, järvemuda --, järvelubja --, meremuda ja põlevkivimaardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust, tähtajaliselt kuni 35 aastaks ning muude maavarade (sh ehitusmaavarade) maardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust ning kui tegevusega on nõustunud Majandus ja Kommunikatsiooniministeerium, tähtajaliselt kuni 35 aastaks. Maa PS § 15 lõike 8 1 järgi võib Maa PS § 15 lõikes 1 nimetatud loaga või lõike 7 alusel planeeringute kooskõlastamisel seada taastuvenegia ehitisele või ehitamisele tingimusi, sealhulgas tähtaja kohta. Tähtaeg hakkab kulgema Maa PS § 15 lõikes 1 nimetatud loa või lõikes 7 nimetatud kooskõlastuse andmisest.	Programmi sõnastus muudetakse vastavalt muudetud seadusandlusele.
Dokumendi „Järva valla eriplaneeringu lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise väljatöötamise kavatsus“ peatükis „4 Kaasatavad ning koostöö tegijad“ on tabelis 4. märgitud Maa-ameti kaasamise/koostöö põhjenduses „Planeeringualal asuvad keskkonnaregistri maardlate nimistus olevad maardlad“. Seoses registri ümbernimetamisega palume dokumendis nimetada „keskkonnaregistri maardlate nimistu“ asemel „maavarade register“.	Nimetus muudetakse.
Palume planeeringu jooniste koostamisel kasutada maavarade registris arvel olevate maardlate ja mäeeraldiste teenindusmaade piire. Ajakohaste andmete saamiseks on võimalus kasutada WFS-teenust aadressil	Teadmiseks võetud.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

https://teenus.maaamet.ee/ows/maardlad?service=WFS&version=1.1.0&request=GetCapabilities või laadida andmed alla aadressilt Maavarade registri andmete allalaadimine Geoportaal Maa-amet (maaamet.ee). Plaanidele palume lisada info, mis kuupäeva seisuga maardlate ja mäeeraldiste andmeid on kasutatud.	
Lisame, et maardlate aladele saab elektrituulikute parke ja seonduvaid kommunikatsioone rajada lisaks maavara ammendumisele ka tingimusel, et on saadud MaaPS alusel muu sisuga kooskõlastus või luba. Maardla ala suhtes kooskõlastuse või loa andmisel analüüsitakse, kas taastuvenergia ehitise ehitamine halvendab olemasolevat olukorda maavarale juurdepääsu ja kaevandamisväärsuse osas. Kui halvendab, siis arvestatakse kooskõlastuse või loa andmisel Maa PS § 14 lõikes 2 1 sätestatud.	Teadmiseks võetud.
Palume eriplaneeringu koostamise käigus arvestada ka asjaoluga, et turba kaevandamisel tekib tolmu, mis levib nii horisontaalselt kui ka vertikaalselt. Soodustavate ilmastikutingimuste (väga tugev tuul, pikaajaline kuiv periood, madal õhuniiskuse) koosesinemisel võib tolmu levik ulatuda ka väljapoole turbatootmisala. Tuulikutele langev turbatolmu võib tavapärasest tõenäolisemalt tuua kaasa tuulikute süttimise. Tulehtlikul ajal on turbapinnasega alal oht tulekahju tekkimiseks.	Teadmiseks võetud. Kuna Eestis riigisisesed soovitusel turbakarjääride kanduva tolmu ja tuuleparkide rajamise omavaheliste seoste osas puuduvad, siis lähtutakse planeeringu koostamisel Soomes järgitavatest soovitustest turbakarjääride ja tuuleparkide omavahelise kauguse osas.
Kehtivate kaevandamislubadega ja Keskkonnaametis menetluses olevate taotletavate mäeeraldiste ning nende teenindusmaade aladele palume rajatise mitte planeerida. Rajatiste kattumisel mäeeraldiste või nende teenindusmaadega on vajalik saada loa omaja/taotleja kooskõlastus rajatiste rajamiseks ning vastava kooskõlastuse palume lisada planeeringu dokumentide hulka, kui planeering esitatakse Maa-ametile kooskõlastamiseks.	Teadmiseks võetud.
Reformimata riigimaade ja Keskkonnaministeeriumi valitsemisel olevate maaüksuste, mille volitatud asutus on Maa amet, osas annab eriplaneeringule seisukoha Keskkonnaministeerium.	Teadmiseks võetud, Keskkonnaministeerium on samuti koostöötegitajate hulgas.
Palume hoida Maa ametit kursis planeeringu edasise menetlemisega ning edastada planeering enne vastuvõtmist Maa ametile kooskõlastamiseks.	Maa-amet on koostöötegitajate hulgas ja ameti teavitamine jätkub.
4. Paide Linnavalitsus, 27.04.2023 e-kiri Anti Annuselt	
1. Peatükk 1.4 joonistel 4 ja 5 esitletud leppemärk „maismaalinnustiku analüüs ja tsoonid“ annab teavet, et maismaalinnustiku analüüs peaks olema koostatud, kuid programmis tagapool selgub, et analüüs koostatakse ksh aruande koosseisus. Korrigeerige eelmainitud info ksh koostamise staadiumile vastavaks.	Selgitame, et on üle-Eestiline maismaalinnustiku analüüs ja planeeringu käigus läbi viidav linnustiku analüüs. Esimene nimetatutest on koostatud riigi tellimisel kogu Eesti maismaaosa hõlmavana ja on võrdlemisi suure üldistusastmega ja teine koostatakse planeeringu koostamisel. Üle-Eestiline maismaalinnustiku analüüs on üheks alusdokumendiks eriplaneeringu KSH käigus linnustiku analüüsi läbiviimiseks.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

2. Peatükki 2.5.16 lisada kumulatiivseks mõjuvaldkonnaks mõju elanike elukeskkonnale, sh Paide linna haldusterritooriumile tuulepargiala D suhtes.	KSH käigus hinnatakse mõjusid keskkonnale ja läbi muutuste keskkonnale mõjusid inimeste tervisele ja heaolule. Tuuleparkide puhul saab inimeste elukeskkonda mõjutada peamiselt müra ja varjutus ning ka visuaalsed mõjud. Arvestades Paide linna ÜP kohase tuulepargiala D paiknemist Järva valla eriplaneeringu potentsiaalselt sobilike aladega, siis on võimalik visuaalsete mõjude koosmõjude esinemine. Visuaalsete koosmõjude hindamist näeb KSH programm ette.
5. Solar Light, 13.05.2023 e-kiri Heino Hõbeojalt	
Palume lisada võimalike tuulealade nimistusse Alas 2 Kukevere küla.	Kukevere küla ei jää planeeringualale ega ei piirne planeeringualaga. Kukevere küla on nii tiheda asustusega, et sinna ei saa tuuleparki kavandada põhimõttel, et see oleks elamutest kaugemal kui üks kilomeeter. Eelnevast lähtuvalt ei laiendata planeeringuala.
Palume lisada võimalike tuulealade nimistusse Alas 2 Mägise küla.	Mägise küla ei jää planeeringualale. Mägise küla on nii tiheda asustusega, et sinna ei saa tuuleparki kavandada põhimõttel, et see oleks elamutest kaugemal kui üks kilomeeter. Eelnevast lähtuvalt ei laiendata planeeringuala.
6. Latesto Varahaldus, 02.05.2023	
Avaldan soovi lisada meile kuuluvad kinnistud: 1.LUUSI 25702:001:0752, Järva mk.,J.-Jaani vald, Jalgsema küla; 2.LUNSIMETSA 25702:001:1233, Järva mk.,J.-Jaani vald, Jalgsema küla tuulepargiks planeeritud eriplaneeringu ala koosseisu. Hetkel jäävad nimetatud kinnistud eriplaneeringu alalt min. 250 meetri kaugusele.	Jalgsema küla ei jää planeeringualale. Maaüksustele jääb lähemale kui üks kilomeetrit mitu majapidamist, mis tähendab, et sinna ei saa tuuleparki kavandada. Eelnevast lähtuvalt ei laiendata planeeringuala.
7. Põllumajandus- ja Toiduamet, 19.04.2023 reg nr 6.2-6/3354-1	
Eriplaneeringuala 1 (suurusega ca 470 km²) hõlmab endas Imavere ja Koigi, osaliselt ka Koeru ja Kareda piirkondi. Selles piirkonnas paiknevad drenaaž- ja kraavkuivendusega maaparandussüsteemid koos eesvooludega. Planeeringuala läbivad riigi poolt korras hoitavad ühiseesvoolud. Eriplaneeringuala 2 (suurusega ca 114 km²) hõlmab endas valla põhjaosas asuvaid Reinevere, Roosna, Jõgisoo, Rava, Raka ja Kurisoo külade halduspiire. Selles piirkonnas paiknevad drenaaž ja kraavkuivendusega maaparandussüsteemid koos eesvooludega. Planeeringuala läbivad riigi poolt	Seisukohad teadmiseks võetud.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

korras hoitavad ühiseesvoolud. Ajakohased kaardiandmed maaparandussüsteemide, eesvoolude ja riigieesvoolude kohta on saadaval Põllumajandus- ja Toiduameti Spectrum Spatial Analyst maaparanduse kaardirakendusest. Eesvooludele on maaparandusseaduse § 48 alusel kehtestatud kaitsevöönd. Üle 10 km² suuruse valgalaga maaparandussüsteemi eesvoolude (riigieesvoolude) kaitsevöönd ulatub eesvoolu mõlemal kaldal 15 m kaugusele. Alla 10 km² suuruse valgalaga eesvoolude kaitsevöönd ulatub 12 m kaugusele eesvoolu mõlemal kaldal. Maaparandussüsteemi eesvoolude kaitsevööndis ja maaparandussüsteemi maa-alal on kinnisasjade kasutamine kitsendatud (info leitav Maa-ameti avaliku kitsenduste kaardirakenduselt).	
Eriplaneeringu koostamisel tuleb võimalusel tuuleparkide asukohaks valida maa-ala, kus ei paikne maaparandussüsteem. Maaparandussüsteemile ehitiste kavandamisel tuleb rajatiste asukohad valida selliselt, et nad ei takistaks maaparandussüsteemi toimimist (MaaParS § 47). Kui maaparandussüsteemi toimimist ei ole võimalik tagada, tuleb maaparandussüsteem ümber ehitada. Rekonstrueerimistööd tuleb teha enne planeeringuala ehitistele ehitusloa väljastamist (MaaParS § 50 lg 5). Planeerimisel ja tulevikus selle käigus kavandatud tegevuste elluviimisel tuleb arvestada maaparandussüsteemi eesvoolude kaitsevööndis (MaaParS § 48) ja maaparandussüsteemi maa-alal (MaaParS § 47) maaparanduseaduse alusel kehtestatud nõuetega.	Planeeringuga ei seata maaparandussüsteemide alasid välistavateks aladeks, kuna tuulepargid ja põllumajandus, sh maaparandus, saavad edukalt koos eksisteerida. Tingimused maaparandussüsteemi võimalikuks ümber ehitamiseks esitatakse planeeringu seletuskirjas.
8. Kaie Altmets, 05.05.2023 e-kiri	
On kaasamata Lennuamet, kellel on samuti piirangud tuulikute püstitamiseks. Samas on veel koostöö tegijatest puudu: MTÜ Sõjaväe Langevarjuklubi Reg: 11702648 Aadress: Järva maakond, Järva vald, Prandi küla, Muru talu.	Kaasatud on Transpordiamet mille koosseisu endine Lennuamet kuulub. MTÜ Sõjaväe Langevarjuklubi lisatakse koostöö tegijate hulka. Selgitame, et Koigi lennuväli koos kehtivate piirangupindadega käsitletakse eriplaneeringu koostamisel kui tuulepargi alaks välistatud ala.
9. Maaeluministeerium, 17.05.2023 nr 4.1-5/651-1	
Maaeluministeeriumil on järgmised tähelepanekud. 1) KSH programmi jaotises 2.5.6 „Mõju pinnasele, sh väärtuslikule põllumajandusmaale“ on toodud tuuleparkide rajamisega seotud mõjude võimalik ulatus nii põllumajandusmaale, sealhulgas väärtuslikule põllumajandusmaale, ja mullastikule. Maaeluministeerium võtab seal toodud põhimõtted teadmiseks. Oleme aga arvamusel, et tähelepanu väärivad ka tootmiseseadmetele juurdepääsude rajamisega seotud mõjud, kui juurdepääsude rajamisega kaasneb põllumajandusmaa, eelkõige väärtusliku põllumajandusmaa, massiivi jagunemine mitmeks väiksemaks massiiviks. Kui see	KSH programmi ptk 2.5.6 täiendati vastavalt arvamusele.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

on aga vältimatu, siis ei tohiks jagunemise tulemusena moodustuda alla kahe hektari suurust põllumajandusmaa massiivi;	
2) Oleme seisukohal, et KSH esimese etapi aruandest peaks nähtuma, millises ulatuses nähakse ette tuulikute ja nende ehitamise ning ekspluatatsiooniga kaasneva taristu rajamiseks vajaliku maa, sealhulgas kogu põllumajandusmaa kasutus/maahõive, samuti tuulikute ja nendega seotud taristu rajamisel eemaldatava mulla/huumuskihi eeldatav maht ja nõuded selle edaspidiseks kasutuseks (eeldus on, et ehitamise käigus eemaldatav huumuskiht/muld aetakse laiali samas asuvale põllumajandusmaale);	Lähteseisukohtade ja KSH programmi staadiumis ei ole teada mis aladel jätkub asukohavalikule detailse osa koostamine ja mis aladel liigutakse edasi projekteerimistingimuste andmisse. See selgub asukohavaliku ja selle KSH koostamise käigus. Kui asukohavalikule järgneb detailse osa koostamine, siis ei valita tuulikute ja trasside asukohta. Seega ei ole võimalik KSH I etapi aruandes määrata põllumajandusmaa kasutust/maahõivet, samuti tuulikute ja nendega seotud taristu rajamisel eemaldatava mulla/huumuskihi eeldatavat mahtu. KSH I etapi aruandes on võimalik esitada potentsiaalselt sobilike alade maakasutuse jaotus, sh põllumajandusmaa osakaal. Samuti on võimalik infona kajastada tuulikute ja nendega seotud infrastruktuuri keskmist maahõivet. Kui asukohavalikule järgneb projekteerimistingimuste andmine, siis on ligilähedaselt teada nii elektrituulikute kui neid teenindavate rajatiste asukoht ning vastavalt on võimalik esitada KSH aruandes ka eeldatav eemaldatava mulla/huumuskihi mahud.
2) Seoses toimuvate ümberkorraldustega ministeeriumide tööjaotuses palume nimetada dokumendi jaotises 4 toodud kaasatavate osapoolte ning koostöö tegijate loetelus Maaeluministeeriumi asemel Regionaalministeerium. Lisaks märgime, et 2023. aasta 1. jaanuarist on senine Põllumajandusuuringute Keskus põllumajandusseire ja uuringute osakonnana Maaelu Teadmiskeskuse koosseisus.	Asutuste nimed muudetakse vastavalt uutele nimetustele.
10. Keskkonnaministeerium, 22.05.2023 nr 7-15/23/1472-3	
Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH programmi ptk 2.4.3 kohaselt jäävad planeeringualale 1 ja 2 maardlad. Juhime tähelepanu, et maapõueseaduse § 15 lõike 7 kohaselt, kui planeeritaval maa-alal asub maardla või selle osa, kooskõlastatakse maakonnaplaneering, üldplaneering, detailplaneering ja riigi või kohaliku omavalitsuse eriplaneering planeerimisseaduses sätestatud korras	Teadmiseks võetud.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

Keskkonnaministeeriumi või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutusega. Keskkonnaminister on 05.03.2019 käskkirjaga nr 1-2/19/198 volitanud kooskõlastamise Maa-ametile. Maapõueseaduse § 14 lõike 21 punkti 3 alusel võib Keskkonnaministeerium või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutus lubada taastuvenergia ehitise ehitamist muude maavarade (sh fosforiit) maardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust ning kui tegevusega on nõustunud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium, tähtajaliselt kuni 35 aastaks.	
Ptk 2.5.5 on toodud mõju veekvaliteedile ja veerežiimile. Põhjavee hindamise osas on välja toodud, et Samuti käsitletakse võimalikku ehitusaegset mõju põhjaveele. Hinnang antakse eksperthinnangu vormis lähtudes asukohavaliku etapi täpsusastmest. Palume dokumenti täiendada ning lisada, et hinnatakse põhjavee ümberjuhtimise vajadust ja koguseid vundamentide rajamisel eksperthinnangu või hüdrogeoloogilise uuringu käigus.	Lähteseisukohtade ja KSH programmi staadiumis ei ole teada mis aladel järgneb asukohavalikule detailse osa koostamine ja mis aladel liigutakse edasi projekteerimistingimuste andmisse. See selgub asukohavaliku ja selle KSH koostamise käigus. Kui asukohavalikule järgneb detailse osa koostamine, siis ei valita tuulikute ja trasside asukohta. Seega ei ole võimalik KSH I etapi aruandes hinnata põhjavee ümberjuhtimise vajadust ja koguseid, sest selleks on vaja teada vundamendi asukohta (üldiselt ka vundamendi ehituslikku lahendust). Kui asukohavalikule järgneb projekteerimistingimuste andmine, siis on ligilähedaselt teada nii elektrituulikute kui neid teenindavate rajatiste asukoht ning vastavalt on võimalik hinnata mõju põhjaveele lähtudes olemasolevast infost asukoha põhjavee tasemete kohta. Hüdrogeoloogilisi uuringuid planeeringu staadiumis ei kavandata. Arvestama peab, et vundamentide lahendus määratakse alles ehitusprojektis, millele eelnevad ehitusgeoloogilised uuringud, sh hüdrogeoloogiliste tingimuste täpsustamine.
Ptk 3 on nimetatud eriplaneeringu osapooled ja KSH eksperdirühm. Dokumendi kohaselt on nimetatud eksperdirühm kokku pandud KSH asukoha eelvaliku etapi aruande koostamiseks ning detailse lahenduse KSH juhteksperit ja eksperdirühm leitakse eraldiseisva hankega. Juhime tähelepanu, et keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 36 lg 2 kohaselt on KSH programmi üheks sisunõudeks eksperdirühma liikmete esitamine nimeliselt. KSH	Vastavalt märkusele tutvuti viidatud tõlgendusdokumendiga ja leiti, et programmi täiendamise vajadus ekspertrühma osas puudub. Lähteseisukohtade ja KSH programmi staadiumis ei ole teada mis aladel järgneb asukohavalikule detailse osa koostamine ja mis aladel

programmi kohta asjaomastelt asutustelt seisukohti küsides peavad asjaomased asutused dokumendi läbivaatamisel kontrollima ka eksperdirühma koosseisulist piisavust (KeHJS § 36¹ lg 4). Keskkonnaministeerium on 30.04.2021 koostanud nn kahe-etapiliste KMH/KSH hangete osas KMH/KSH programmis eksperdirühma liikmete esitamiseks tõlgendusdokumendi¹. Palume tutvuda tõlgendusdokumendis toodud võimalike variantidega ning vajadusel dokumenti täiendada.	liigutakse edasi projekteerimistingimuste andmisse. Alade puhul millega liigutakse edasi detailse osa koostamisega, määratakse detailse lahenduse KSH ulatus (sh vajalike uuringute vajadus ja vajalike ekspertide kaasamise vajadus) KSH I etapi aruandes. Nende alade osas millele järgneb projekteerimistingimuste andmine hinnatakse KMH vajadust (st antakse eelhinnang) ehitusloa taotluse etapis. Juhul kui KMH algatatakse, siis järgitakse KeHJS § 28¹ kohast menetlust.
11. Keskkonnaamet, 22.05.2023 nr 6 5/23/7024 2	
Keskkonnaamet on avalikul väljapanekul oleva Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja KSH programmiga tutvunud ning toob välja omapoolsed märkused ja ettepanekud: 1. Peatükis 1.2 (lk 7 8) on kirjeldatud eriplaneeringu koostamise korraldust, sh eriplaneeringu ja KSH etapilisust. Paraku ei ole dokumendist võimalik üheselt välja lugeda, milline saab antud eriplaneeringu puhul rakendatav skeem olema kas piirdatakse asukohavaliku ja selle KSH ga, millele järgneb projekteerimistingimuste faas või kavandatakse eriplaneeringu asukohavaliku etapile lisaks ka detailse lahenduse ja viimase KSH faasi. Leiame, et see tuleks lähteseisukohtade ja KSH programmi koostamisel läbi mõelda, kuna meie hinnangul peab asukohavaliku KSH täpsusaste olema erinev, sõltudes sellest, kas see jääbki ainsaks planeerimisetapiks või järgneb asukohavalikule detailse lahenduse planeerimisetapp. Näiteks peab esimesel juhul olema asukohavalikus tagatud planeeringu vastavus keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (KeHJS) § 45 lg 2 nõuetele, st peab olema tagatud Natura 2000 võrgustiku aladele avalduva ebasoodsa mõju puudumise osas veendumus. Leiame, et olukorras, kus olemasoleva info alusel võib esineda olulisi konflikte, peaksid ka asukohavaliku etapis läbiviidavad (loodus)uuringud olema põhjalikumad, kui planeerimisetapp piirdub vaid asukohavalikuga. Kas dokumendi peatükis 2.2 kirjeldatud meetodikast võib korrektselt järeldada, et antud juhul arvestatakse ka detailse lahenduse etapiga?	Kuna antud eriplaneeringut koostatakse ulatuslikul alal ning esialgse kaardianalüüsiga leitud alad on väga erinevate teadaolevate kitsenduste ulatusega, siis ei ole KSH programmi koostamisel teada, milliste alade osas osutub võimalikuks edasi liikuda detailse lahendusega ja milliste puhul on võimalik projekteerimistingimustega tuulepargi kavandamine. On selge, et alade osas, mille osas soovitakse edasi liikuda projekteerimistingimustega peab olema KSH I etapi aruande alusel võimalik jõuda veendumusele Natura aladele ebasoodsa mõju puudumises. Viidatud peatükki täiendatakse järgneva selgitava lõiguga: „Kohtades, kus on veendumus tuulepargi rajamist välistavate tegurite puudumise osas (sh veendumus olulise ebasoodsa mõju puudumise osas Natura aladele), seatakse asukohavaliku koostamisel tingimused projekteerimistingimuste väljastamiseks, mh ka ligikaudsed elektrituulikute, neid teenindavate teede ja ühendusliinide asukohad. Kohtades, kus puudub veendumus välistavate tegurite puudumise osas, seatakse nõue detailse lahenduse koostamiseks.“
2. Peatükis 1.3 ei ole viidatud Eesti looduskaitse arengukavale, kus on tuuleenergeetikaga seonduvalt märgitud: „Eesmärgiks on vältida tuuleparkide rajamist olulistele linnualadele, lindude rändeteedele ja teistele suure elurikkusega elupaikadele. Samuti tuleb tuuleenergia kasutamisel	Eesti looduskaitse arengukava kehtis kuni 2020 aastani. Hetkel teadaolevalt kehtiv looduskaitse arengukava puudub. Seega ei ole asjakohane sellega ka võrdlust

arvestada maastikulisi väärtusi, vältides tuuleparkide rajamist väärtuslikele maastikele“. Palume peatükki 1.3 täiendada.	esitada. Looduskaitse arengukava hakkab asendama Keskkonnavaldkonna arengukava, kuid see ei ole veel kehtestatud.
3. Peatükis 2.2 (lk 18) on kirjas, et KSH integreeritud protsessi käigus analüüsitakse eriplaneeringu ala sees võimalikke tuulepargi asukohaks sobilikke asukohti. Tänapäevaks on eriplaneeringu alal juba teostatud esialgne sobilike alade analüüs lähtuvalt maakonnaplaneeringuga seatud tuuleenergeetika ruumilise arendamise üldistest põhimõtetest. Küsimus on, kuidas analüüsitakse neid võimalikke esialgse asukohavaliku alasid. Kas neid alasid võrreldakse kui erinevaid alternatiive või toimub nende alade prioritseerimine hindepunktide alusel? Palume programmi täiendada täpse ja selgelt mõistetava analüüsi meetoodika kirjeldusega.	KSH hindamismetoodika saab lähtuda planeerimisdokumendi eesmärgist. Eriplaneeringu koostamise eesmärgiks on välja selgitada tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivad asukohad Järva vallas. Soovitakse leida kõik potentsiaalselt sobivad asukohad. Seega KSH käigus ei võrrelda alasid alternatiividena ega järjestata neid. Selliseid lahendusi saab rakendada kui eesmärgiks on parima ala leidmine. KSH käigus hinnatakse alade sobivust tuulepargi aladena lähtudes programmi ptk 2.5 esitatud mõjuvaldkondadest. Juhul kui ilmneb, et mõne potentsiaalselt sobilikule alale (või osale potentsiaalselt sobilikust alast) tuulepargi rajamisel on oodata olulist ebasoodsat keskkonnamõju ja seda ei ole võimalik leevendada, siis antakse KSH aruandes soovitus antud ala asukoha eelvalikust välja jätta.
4. Peatükis 2.5.1 (lk 29) on kirjeldatud, et eriplaneeringu lähteseisukohtade koostamisel teostatud kaardi analüüsil välistati Natura loodusladad, mille kaitse eesmärgiks ei ole linnud ja nahkhiired, 100 m puhvriga. Tabelis 2 (lk 32-35) on läbivalt väidetud, et „100 m puhvri rakendamisel nii tuulikute kui tuulikutega seotud taristuelementidele ei ole oodata ka kaudset mõju (veerežiimi või valgustingimuste muutus) loodusala kaitse eesmärkidele.“ Peatükis on jõutud järeldusele, et ebasoodne mõju Natura alade kaitse eesmärkidele ja terviklikkusele on välistatud. Märkime, et antud järeldusega ei ole võimalik täiel määral nõustuda. Üldreeglina tõesti ka taristuelementide võimalik mõju veerežiimile ei ületa 100 m, kuid erakordselt tundlike märgalakoosluste puhul (nt allikad ja allikasood, madalsood) võib ulatusliku taristuehitusega kaasnev kuivendamise mõju avalduda ka kaugema vahemaa tagant. Sellele võimalusele on viidatud ka peatükis 2.5.2. Natura eelhindamisel puudub sisuline analüüs lähtuvalt ala kaitse eesmärkidest ja lähtutakse vaid määratud puhvrist. Keskkonnaamet on seisukohal, et ei piisa vaid puhvri rakendamisest ja sisuliselt on vaja analüüsida mõjusid lähtuvalt kaitse eesmärkidest. Seega tuleb KSH aruandes, kui arenduste lahendused täpsustuvad, kontrollida üle võimalik mõju Natura alade kaitseväärtustele, lähtudes	Natura eelhindamist täiendatakse vastavalt seisukohale.

konkreetsetest kaitseväärtustest ja nende paiknemisest.	
5. Peatükis 2.5.1 tabelis 2 Endla linnuala käsitle juures on välja toodud, et Natura eelhindamisel lähtutakse Keskkonnaameti poolt üldplaneeringute protsessi tarbeks esitatud soovitudest ning järeldatakse, et sellisel juhul ei ole oodata eriplaneeringu rakendamisega kaasnevat ebasoodsat mõju linnuala kaitse eesmärgiks olevate lindude elupaikadele. Märkime, et selle lähenemisega ei saa täiel määral nõustuda. Esmalt, ka viidatud Keskkonnaameti soovitudes sisaldub informatsioon, et teatud suure kodupiirkonnaga liikide puhul (nt kotkad, must toonekurk, millised on ka Endla linnuala kaitse eesmärgiks) tuleb tuulepargi täpsema lahenduse koostamisel arvestada liigi oluliste elupaikadega (eelkõige toitumisaladega) ulatuslikumal alal kui välja toodud puhvrid. Teiseks, Keskkonnaameti soovitudes koostamise järgselt on valminud Eesti Ornitoloogiaühingu ja Kotkaklubi poolt koostatud töö „Üle Eestiline maismaalinnustiku analüüs“, mis kajastab tuuleparkide poolt potentsiaalselt ohustatud linnustiku elupaiku ning võimalikku mõju linnustikule põhjalikumalt. Natura eel hindamises tuleb arvestada kõikide teadaolevate andmetega ning lähtuda ettevaatusprintsipiist. Endla linnuala puudutavalt ei ole pelgalt Keskkonnaameti soovitud rakendades veendumust ebasoodsate mõjude puudumises näiteks metsise osas (kuna liigi oluline elupaiga kasutus võib hõlmata suuremaid alasid, kui on Eesti looduse infosüsteemi (EELIS) kantud elupaik ning liigi seisundi tagamiseks on oluline ka erinevate elupaikade sidususe tagamine). Võimalike asukohavaliku aladeni võib ulatuda ka kaljukotka kodupiirkond ning ei ole välistatud, et linnuala läänepoolses osas võib selguda linnuala kaitse eesmärgiks olevate liikide seni teadmata leiukohti Seega tuleb KSH aruandes, kui arenduse lahendused täpsustuvad, kontrollida üle võimalik mõju Natura alade kaitseväärtustele, lähtudes konkreetsetest kaitseväärtustest ja nende paiknemisest.	Natura eelhindamist täiendatakse vastavalt seisukohale.
6. Peatükis 2.5.2 (lk 35) väidetakse: „ Metsakuivenduse keskkonnamõju ülevaate alusel langeb põhjavesi tavaliselt järsult kraavi vahetus läheduses, kuid juba 10-20 m kaugusel muutub kuivenduse mõju metsade puhul vähemärgatavaks.“ Märkime, et kindlasti ei kehti see turvasmuldade puhul ja ka mineraalmaal võivad kuivenduse mõjud märksa kaugemale ulatuda kui 60-100 m (vt samas lõigus) ning kuivenduse mõju avaldumine võtab aega aastaid. Palume eeltoodu alusel materjale korrigeerida.	Viidatud lause eemaldatakse.
7. Peatükis 2.5.2 (lk 36) on õigesti mainitud, et tuuleparkide puhul on oluliselt mõjutatavateks loomastiku rühmadeks nahkhiired ja linnud (eeskätt röövlinnud ning suure kehamassiga veelinnud, samuti metsakanalised). Samal leheküljel on ka välja toodud, et KSH I etapi aruande koostamisel viiakse läbi esmane linnustiku ja nahkhiirte uuring , mille viib läbi Looduseksper OÜ töögrupp Ants	Selgitame, et käesoleva eriplaneeringu hankeleping sõlmiti juba 14.12.2022. Seega on välitöödega alustatud 2023 kevadel. KSH I etapi aruande koostamiseks on ette nähtud järgmised uuringud:

Tulli juhtimisel . Peatükis 2.2 (lk 18) on väide, et KSH asukoha eelvaliku etapi töö raames ei teostata ulatuslikke ja pikaajalisi (st rohkem kui pool aastat kestvaid) loodusuuringuid/vaatlusi. Peatükist 5 (lk 51) selgub, et KSH asukoha eelvaliku etapi aruande koostamine valmib juba käesoleva aasta oktoobrikuus. Arvestades asjaolu, et hetkel on juba maikuu ja välitöödeks on jäänud vaid juuni september (ning tuletades meelde, et häirimistundlike linnuliikude pesapaikades kehtib pesitsusperioodil reeglina liikumiskeeld), siis sellest lähtuvalt juba programmist selguva uuringu ajaperioodi alusel (kanaliste, kulliliste ja kakuliste territooriumite kindlaks tegemiseks on sobivaim aeg märts kuni juuni) võib väita, et linnustiku uuringu kvaliteet ei pruugi olla piisav. KSH programmi on vaja täiendada täpse ja selgelt mõistetava linnustiku ja ka nahkhiirte uuringu metoodika kirjeldusega (millisel alal, milliseid liike, millise vaatlusmetoodikaga uuring teostatakse ja ekspertide pädevus). Sellest lähtuvalt saab lõplikult hinnata kavandavate uuringute sobilikkust antud KSH I etapi analüüsiks.	1) esmane linnustiku uuring, mille eesmärgiks on esialgse analüüsi käigus selgunud potentsiaalselt sobilikel aladel täiendada olemasolevaid andmeid, hinnata antud piirkonnas oluliste kaitsealuste linnuliikide toitumisalasid, nende pesitsemist/rännet. Uuringu raames koondatakse andmebaasidest senised linnustiku vaatlusandmed. Uuringu raames täpsustatakse üle-Eestilise maismaalinnustiku analüüsis koostatud tsoneeringut vaadates kohapõhiseid andmeid (pesade asustatus, elupaigas toimunud muudatused lähtudes seireankeetides esitatud märkustest ning metsamuutuste kaardiandmetest). Potentsiaalselt sobilike aladel teostatakse külastused (punkt- ja juhuvaatlused, tuvastatakse kaitsealuste liikide pesitsusedukus) pesitsusperioodil varahommikustel aegadel. Külastuste eesmärgiks on alal leiduvate elupaikade omaduste täpsustamine ning andmebaasiandmete täiendamine. 2) esmane nahkhiirte uuring, mille eesmärgiks on esialgse analüüsi käigus selgunud asukoha eelvaliku aladel täiendada olemasolevaid andmeid, hinnata antud piirkonnas oluliste nahkhiirte toitumisalade olemasolu, nende pesitsemist/rännet. Uuringu raames koondatakse andmebaasidest senised nahkhiirte vaatlusandmed. Nahkhiirte jaoks potentsiaalselt oluliste elu- ja toitumispaikade sobivuse hindamine toimub kaardianalüüsi abil. Lähtutakse veekogude paiknemisest, metsade puistu koosseisust ja vanusest ning senistest vaatlusandmetest. Potentsiaalselt kõrge väärtusega elupaikade olulisust täpsustatakse ühekordse transektloendusega käsi- ja automaatdetektoriga nahkhiirte jaoks sobilikel
---	---

	tuulevaiksetel öödel augustikuus pärast sigimisperioodi. Uuringu alusel antakse hinnang millistel potentsiaalselt sobilikest aladest (või nende osadest) esineb kõrgendatud risk seoses potentsiaalselt suure nahkhiirte arvukusega.
8. Lisaks märgime, et programmi tabelis 3 toodud ekspertrühma ning rühma pädevuse tõestusena on esitatud viide Loodusekspert OÜ teostatud tööde nimestikule. Antud nimekirjas ei leia kajastamist linnustiku ja nahkhiirte uuringuid. Leiame, et kuna mitmedki lähteseisukohtades kajastatud võimalikud asukohavaliku alad on linnustiku seisukohalt vägagi riskantsed (mida peegeldab ka lähteseisukohtade joonis 5), on KSH töögruppi on vajalik kaasata eksperte, kellel on pikaajaline kogemus potentsiaalselt mõjutatavate linnuliikide uurimisega.	Täpsustame programmis Loodusekspert OÜ pädevust nahkhiirte ja linnustiku uuringute osas. Selgitame, et lähteseisukohtades kajastatud võimalikud asukohavaliku alad on väga esialgsed kaardianalüüsiga selgitatud alad, mille sobivust hakatakse selgitama. Asukoha eelvaliku etapis ei ole ette nähtud liigispetsiifilisi uuringuid. Asukoha eelvaliku etapi käigus on vajalik määrata liigispetsiifiliste uuringute vajadus ja seega vastavate ekspertide kaasamise vajadus edasisse tuulepargi kavandamisse, juhul kui asukoha valik tehakse selliste alade osas, kus esineb liigispetsiifilisi kitsendusi.
9. Märgime, et eriplaneeringualal on kaks väga olulist kaitseala Endla ja Prandi looduskaitsealad, mis on sobivad alad kanalitele, must toonekurele, kotkastele ja teistele kullilistele. KSH programmi järgi on nendele kaitsealadele seatud puhvrid 600 meetrit, millele lisandus alal registreeritud tuulikute suhtes tundlike linnuliikide liigispetsiifilised puhvrid ümber nende teadaolevate elupaikadele. Määratud puhver on selgelt ebapiisav eespool nimetatud liigirühmadele ja samas tuleb arvestada, et nendel kaitsealadel ei ole viimastel aastatel teostatud ülepinnalisi linnustiku uuringuid. Seetõttu on nende kaitsealade linnustiku kaitse seisukohalt vajalik puhvri laiendamine vähemalt 2 km või linnustiku inventuur nendes kaitsealade elupaikades, mis jäävad esialgse asukohavaliku alade 2 km puhvrissi.	Märgime, et looduskaitsealadel kaitse korraldamine, sh nende alade seisundist ülevaate omamine on riigi ülesanne. Riiklike kaitsealade väärtuste inventeerimise delegeerimine omavalitsuse eriplaneeringu uuringutesse ei ole kohane tegevus. Samuti ei nõustu KSH juhtekspert, et antud alade kohta on linnustiku andmestik niivõrd puudulik, et asukohavaliku KSH aruande koostamiseks oleks vajalik kaitsealadel korraldada täiendavaid inventuure. Endla looduskaitseala kaitsekorralduskava kohaselt iga-aastaselt seiratakse Männikjärve raba haudelinnustikku ja erinevaid kotkaliike. Endla järve haudelinnustiku osas on tehtud pikaajalisi uurimusi. Endla looduskaitseala linnustik on mitmete riiklike seirete kavades.

	Prandi looduskaitseala puhul on ala kaitse eesmärgiks linnuliikidest väike-konnakotkas ja metsis. Mõlema liigi leiukohad on EELIS andmetel riiklikus seires ja võrdlemis värskest ka seiratud. Alal esineb täiendavalt ka nt merikotka leiukoht, mis on registreeritud värskest käesoleval kevadel. Seega on võimalik hinnata potentsiaalselt sobilikele aladele tuulepargi rajamisel kaasneda võivaid mõjusid kaitsealade kaitse-eesmärkidele ning esitada leevendavad meetmed, milleks võib olla ka kauguspuhvri seadmine kaitse-eesmärgiks olevate liikide teadaolevatest leiukohtadest kaitsealadel. Lausalise 2 km puhvriga kaitsealade välistamine ei ole kooskõlas taastuvenergeetika eesmärkidega.
10. Väitega peatükis 2.5.2 (lk 36) „Tuuleparkide planeerimisel tuleb arvestada, et enamik tuuleparkide poolt ohustatud linnuliikidest (enamik ohustatud rändlinnuliikidest, sh must toonekurg¹¹) on ohustatud ka kliimamuutuste poolt. Seega lisaks otsestele võimalikele negatiivsetele mõjudele esinevad tuuleparkide puhul ka kaudsed positiivsed mõjud elustikule (sh linnustikule), kuna tuuleparkide rajamine aitab kaasa kliimamuutuste pidurdamisele “ ei saa kuidagi nõustuda, sest tuulikute ehitamine tekitab samuti kasvuhoonegaase ja killustab elupaiku ja seeläbi positiivset mõju see linnustikule ei avalda. Korrektsem oleks öelda, et võimalik mõju võrreldes fossiilsete energiaallikatega on vähem negatiivne.	Antud lõik sõnastati järgnevalt “Tuuleparkide planeerimisel tuleb arvestada, et enamik tuuleparkide poolt ohustatud linnuliikidest (enamik ohustatud rändlinnuliikidest, sh must-toonekurg) on ohustatud ka kliimamuutuste poolt. Kliimamuutusi on võimalik pidurdada ainult läbi CO2 heitkoguste ulatusliku vähendamise. Tuuleparkide rajamine on vajalik energeetikasektori CO2 heitkoguste vähendamiseks.”
11. Peatüki 2.5.3 (lk 37) osas märgime, et Keskkonnaameti hinnangul tuleb tuuleparkide kavandamisel roheline võrgustiku aladele arvestada võrgustiku tasandiga. Vältida tuleks (asukohavalikul) tuulikuparkide kavandamist olulisematesse loodusmaastikesse (rohevõrgustiku riikliku tähtsusega ja maakondliku tähtsusega suurtesse tuumaladesse).	Võtame seisukoha teadmiseks, kuid selgitame, et esitatud hinnangu kohane käsitlus välistaks enamuse võimalikest eelvalikualadest Järva valla eriplaneeringu aladel ning see käsitlus ei oleks vastav kehtiva Järva maakonnaplaneeringu rohevõrgustiku tingimustele. Järvamaa maakonnaplaneeringu kohased eriplaneeringu eesmärgiga seonduvad soovitusel roheline võrgustiku toimimiseks on: <i>Metsamaa raadamine roheline võrgustiku aladel ei ole üldjuhul lubatud. Näiteks on lubatud metsa</i>

	<i>raadamine alal, millele on väljastatud maavara kaevandamise luba, eeldusel, et raadamise võimalikkus (mõju rohelise võrgustiku toimivusele) on välja selgitatud ja vajadusel välja pakutud leevendus või vältimismeetmed maavara kaevandamisloa taotluse menetluses. Kui rohelise võrgustiku tuumaladele kavandatakse suuri, riigi toimimiseks vajalikke ehitisi, tuleb tagada tuumalasisene ja tuumaladevaheline sidusus.</i> Järva valla seisukohast on taastuvenergeetika eriplaneeringu tegemine riigi toimimiseks vajaliku ehitise kavandamine ning seda võimaldab maakonnaplaneering rohelise võrgustiku alale kavandada. Iga tuuliku kohta on vajalik raadata kuni 3 ha metsa (see väärtus on üldistatud hinnang, täpne maht sõltub kohapõhistest oludest), ligikaudu 1 ha sellest on tuuliku alune püstitamisplats ja ligikaudu 2 ha kulub taristu jaoks. Eelnevast lähtuvalt ei seata planeeringu lähteseisukohtade ja KSH programmi staadiumis rohevõrgustiku riikliku tähtsusega ja maakondliku tähtsusega tuumalade välistamise nõuet. KSH käigus hinnatakse mõju rohevõrgustikule. Ilma hindamist läbiviimata rohevõrgustiku alade laialdane potentsiaalselt sobilikest aladest väljaarvamine ei ole põhjendatud.
12. Peatükis 2.5.14 (lk 43) on kirjas: „Tuuleparkide rajamine elektritootmiseks tähendab taastuvatel energiaallikatel põhineva elektrienergia tootmise osakaalu suurendamist, mis loob eeldused fossiilsete kütuste põletamisel eralduvate kasvuhoonegaaside vähendamiseks omades seeläbi potentsiaalset positiivset mõju kliimamuutuste pidurdamisele. Samas kaasneb tegevusega metsamaa raadamine ja süsinikku siduva mulla eemaldamine. Metsamaa raadamine ja eeskätt turvasmuldade eemaldamine ning veerežiimi muutus põhjustab pöördumatu muutuse keskkonnas ning see mõjutab süsiniku talletamist ja sidumist.“ Sellest järeldeb, et ka tuuleparkide ehitamine ja käitamine omab mõju kliimale ning korrektsem oleks öelda, et võimalik mõju kliimale võrreldes fossiilsete	Selgitame, et KSH programmis ei ole väidetud, et tuuleparkide rajamisel mõju kliimale puudub või on positiivne. Väidetud on, et tuuleparkidel on positiivne mõju kliimamuutuste pidurdamisele. Seisukoht, et tuuleparkide rajamine on vajalik kliimamuutuste pidurdamiseks on käesoleval ajal selgelt väljendatud nii Eesti riigiasutuste poolt kui ka Euroopa Liidu poolt.

energiaallikatega on vähem negatiivne.	
13. Täpsemate tuulepargi asukohtade valikul tuleks võimalusel arvestada, et kaasneks võimalikult vähe metsamaa pindala vähendamist raadamise tulemusena. Raadamise vajadus tuleb kirjeldada ja KSH käigus hinnata selle mõjusid.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse ja arvestatakse KSH aruande koostamisel.
14. Ala 1 ja ala 2 kattuvad maardlatega. Sealhulgas asuvad planeeritavatel aladel olemasolevad kaevandamislood. Alal 2 Neitla liivakarjäär, Neitla II liivakarjäär ja Liivaku kruusakarjäär. Alal 1 Kareda dolomiidikarjäär, Porissaare turbatootmisala. Kusjuures peatükis 4 toodud tabelist 4 nähtub, et Neitla II liivakarjääri loa omaja (Marika Tuherm) ei ole kaasatute nimekirjas.	Marika Tuherm lisatakse kaasatavate nimekirja .
Maapõueseadus (MaaPS) § 14 lg 2 p 3 sätestab, et Keskkonnaministeerium või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutus võib lubada maapõue seisundit ja kasutamist mõjutavat tegevust üksnes juhul, kui kavandatav tegevus halvendab maavara kaevandamisväärsena säilimise või maavarale juurdepääsu olemasolevat olukorda, kuid tegemist on ülekaaluka avaliku huviga ehitise, sealhulgas tehnovõrgu, rajatise või ehitusseadustiku tähenduses riigikaitse ehitise (edaspidi riigikaitse ehitise) ehitamisega, mille jaoks ei ole mõistlikku alternatiivset asukohta, või tegemist on elektrituruseaduse tähenduses taastuvat energiaallikat kasutava elektrienergia tootmiseseadme ja seonduva taristu (edaspidi taastuenergia ehitise) ehitamisega.	Teadmiseks võetud.
MaaPS § 14 lg 2 1 sätestab, et Keskkonnaministeerium või valdkonna eest vastutava ministri volitatud asutus võib lubada taastuenergia ehitise ehitamist: 1) turbamaardla alal, mis ei ole kantud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja ja mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust; 2) savi--, järvemuda --, järvelubja --, meremuda ja põlevkivimaardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust, tähtajaliselt kuni 35 aastaks; 3) muude maavarade maardla alal, mille kohta ei ole kehtivat kaevandamisluba ega geoloogilise uuringu luba ning ei ole esitatud selle maavara kaevandamisloa ega geoloogilise uuringu loa taotlust ning kui tegevusega on nõustunud Majandus ja Kommunikatsiooniministeerium , tähtajaliselt kuni 35 aastaks. Kui valitakse välja konkreetsemad alad, mis kattuvad maardlatega, siis tuleb kaevandamisloa omajad kaasata võimalikult varakult.	Teadmiseks võetud
12. Kaitseministeerium, 22.05.2023 nr 12-1/23/1321	

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

Kaitseministeeriumil on järgmised ettepanekud dokumendi korrigeerimiseks ja edasiseks planeeringu koostamiseks: 1. Palume märkida dokumendi peatükis 2.4.1 „Inimasustus ja taristu“ lk 21 riigikaitseliste ehitiste õiged nimetused. Praegu on seal märgitud „Tapa sõjaväelinnak“ ja „Nurmsi lennuväli“. Õige on, et eriplaneeringu aladele ulatuvad riigikaitseliste ehitiste Tapa lähiharjutusala ja Nurmsi õppevälja piiranguvööndid.	Arvamusega arvestatakse, nimetused parandatakse.
2. Palume lisaks olemasolevate riigikaitseliste ehitiste ja nende piiranguvööndi aladel välistada tuulepargi alana ka Lääne-Viru maakonnaplaneeringuga 2030+ (kehtestatud riigihalduse ministri 27.02.2019 käskkirjaga nr 1.1-4/30) kavandatud Tapa lähiharjutusala perspektiivne laiendus, mille ulatus on kantud ka koostamisel olevasse Järva valla üldplaneeringusse. Laienduse realiseerumise korral võib eeldada, et sellele määratakse piiranguvöönd ulatusega 2000 m laienduse piirist.	Arvamusega arvestatakse. Esialgsel alade kaardistamisel on juba arvestatud üldplaneeringusse kantud laiendusega.
3. Selgitame, et Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium teavitas 01.06.2021 kirjaga nr 17-7 /2021/3487-1 kohalikke omavalitsusi, sealhulgas Järva valda Vabariigi Valitsuse otsustest, mille alusel kavandatakse riigikaitselisi kompensatsioonimeetmeid Mandri-Eesti alade kõrguspiirangutest vabastamiseks eeldatavalt 2025. aasta lõpuks. Rõhutame, et tuuleparkide rajamine Järva valla territooriumil on võimalik alles pärast kompensatsioonimeetmete täiemahulist rakendumist.	Teadmiseks võetud.
Palume eriplaneeringu koostamisel arvestada ning kajastada eriplaneeringus, et tuuleparkide rajamine Järva valla territooriumil on võimalik alles pärast riigikaitseliste kompensatsioonimeetmete täiemahulist rakendumist, kuid ka siis tuleb mõlemal eriplaneeringualal kooskõlastada Kaitseministeeriumiga iga elektrituuliku täpne geograafiline asukoht, olenemata planeeritava tuuliku kõrgusest.	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid lisatakse planeeringulahendusse.
Täiendavalt selgitame, et LS-s märgitud eriplaneeringualad kattuvad osaliselt Kaitseväge strateegilise sidevõrgu raadiosidelinkide piiranguvöönditega, mida kompensatsioonimeetmete rakendamine ei mõjuta. Mõlemal eriplaneeringualal võivad teatud asukohtadesse püstitatavad elektrituulikud, seda olenemata nende kõrgusest, vähendada oluliselt riigikaitseliste ehitiste töövõimet, mistõttu ei saa Kaitseministeerium edaspidi kooskõlastada nende püstitamist kaitseministri 26.06.2015 määruse nr 16 „Riigikaitseliste ehitise töövõime kriteeriumid, piirangute ruumiline ulatus ja andmed riigikaitseliste ehitise töövõimet mõjutavate ehitiste kohta“ § 6 lõigete 2-6 alusel. Ehitusseadustiku § 120 lõike 1 punkti 11 järgi on kohustus kooskõlastada iga üksiku elektrituuliku projekteerimistingimused või ehitusloa eelnõu Kaitseministeeriumiga. Soovitame alustada koostööd Kaitseministeeriumiga võimalikult varases	Teadmiseks võetud. Seisukohta ei lisata lähteseisukohtadesse, kuid planeeringulahenduses soovitakse eelvalikuala mitte kavandada kohale, kuhu hiljem tuulikuid püstitada ei saa.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

elektrituuliku kavandamise etapis, et kõigepealt välja selgitada, kas konkreetses asukohas on elektrituuliku püstitamine võimalik või mitte.	
13. Põltsamaa Vallavalitsus, 22.05.2023 nr 7-1/2023/26-2	
Täname, et küsisite arvamust Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta. Kui Järva valla eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise koostamine algatati Järva Vallavolikogu 31.08.2022 otsusega nr 56 „Kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamine“, siis Põltsamaa Vallavolikogu 30.12.2021 otsusega nr 1-3/2021/59 algatati kogu Põltsamaa valla territooriumil (pindala 889,56 km²) samuti kohaliku omavalitsuse eriplaneering ja planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu rajamiseks sobivaima asukoha leidmiseks ning seejärel detailise lahenduse koostamiseks. Oleme edastatud materjalidega tutvunud ning anname teada, et ei soovi esitada eriplaneeringu lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta ettepanekuid, kuid arvestades, et Põltsamaa valla eriplaneeringu tuuleala nr 1 (https://gis.skpk.ee/portal/apps/webappviewer/index.html?id=71a51b7d039c454bb38acd2829de47f) piirneb Järva valla ühe tõenäolisema tuulealaga, siis soovime olla Järva valla eriplaneeringu koostamisse kaasatud ja vajadusel osaleda töökoosolekutel ja aruteludel.	Teadmiseks võetud.
14. Rahandusministeerium 06.06.2023 nr 15-3/2569-2	
Eriplaneeringu LS ja KSH programm on koostatud ühise dokumendina (edaspidi dokument). Tutvunud esitatud materjalidega ja võttes aluseks PlanS § 9 lõike 2 peame oluliseks välja tuua järgmist: Dokumendi peatükis 1.1. „Eesmärk, vajadus ja ülesanded“ on toodud, et <i>Järva valla eriplaneeringu koostamise vajadus tuleneb asjaolust, et Järva Vallavolikogu 31.08.2022. a otsusega nr 56 on eriplaneeringu koostamine algatatud. Tuuleparkide eriplaneeringu koostamise kaudsem vajadus tuleneb Eesti riigi kliima- ja energiapoliitikast. Eesti pikaajaline eesmärk on minna üle vähese süsinikuheitega majandusele, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist ressursitõhusamaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Eesti lühiajaline eesmärk on, et aastaks 2030 peaks kogu tarbitav elekter oleks toodetud taastuvatest allikatest.</i> Juhime tähelepanu, et PlanS § 2 punkt 12 määratleb lähteseisukohtade mõiste, mille kohaselt lähteseisukohtades planeeringu koostamise korraldaja muuhulgas kirjeldab planeeringu koostamise vajadust. Dokumendis toodud selgitus, et eriplaneeringu koostamise vajadus tuleneb sellest, et eriplaneering on algatatud, ei ole asjakohane. Palume korrigeerida planeeringu koostamise vajaduse kirjeldust.	Volikogu otsustas, et on vajalik koostada tuuleenergeetika eriplaneering ja selle alusel asuti vallavalitsuse poolt planeeringut koostama. Järgmises lauses on välja toodud viide Eesti riigi kliima ja energiapoliitikale. Sõnastus korrigeeritakse järgnevalt: <i>Järva valla eriplaneeringu on algatatud Järva Vallavolikogu 31.08.2022. a otsusega nr 56. Tuuleparkide eriplaneeringu koostamise vajadus tuleneb Eesti riigi kliima- ja energiapoliitikast. Eesti pikaajaline eesmärk on minna üle vähese süsinikuheitega majandusele, mis tähendab järk-järgult eesmärgipärast majandus- ja energiasüsteemi ümberkujundamist ressursitõhusamaks, tootlikumaks ja keskkonnahoidlikumaks. Eesti lühiajaline eesmärk on, et aastaks 2030 peaks kogu tarbitav elekter oleks toodetud taastuvatest allikatest.</i>

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

Dokumendi peatükis 1.1 „Eesmärk, vajadus ja ülesanded“ on toodud tuulepargi kirjeldus järgnevalt: <i>tuulepark koosneb tuulegeneraatoritest (tuulikutest), tuuleparki ja tuulikuid teenindavatest teedest, pargisisesest elektrivõrgust, alajaamadest jm taristust.</i> Palume siinkohal lisada viide Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2003 määruses nr 184 „Võrgueeskiri“ toodud tuulepargi määratlusele.	Viide lisatakse.
Dokumendi peatüki 1.3 „Seosed asjakohaste strateegiliste arengudokumentidega“ alapeatükis 1.3.6 on toodud asjakohaseks strateegiliseks dokumendiks koostamisel olev Järva valla üldplaneering. Eelnimetatud alapeatükis on märgitud, et <i>käesoleva eriplaneeringu koostamise hetkel on Järva valla uus üldplaneering heakskiidu menetluses ehk on oodata, et eriplaneeringu asukohavaliku etapi koostamise ajaks saab üldplaneering kehtestatuks.</i> Samuti on dokumendis läbivalt viidatud nimetatud üldplaneeringule. Selgitame, et Riigikohus on asjas nr 3-3-1-87-13 asunud seisukohale, et koostamisel olevat üldplaneeringut ei tule detailplaneeringu kehtestamisel järgida kui õigusakti, kuna haldusmenetluse seaduse § 60 lg 1 kohaselt loob õiguslikke tagajärgi ja on täitmiseks kohustuslik ainult kehtiv haldusakt. Samas ei ole kohalikul omavalitsusel keelatud planeeringu kaalumisel võtta arvesse asjakohastes mittesiduvates dokumentides väljendatud huve. Kuna sama põhimõtte laieneb ka kohaliku omavalitsuse eriplaneeringule, on selle koostamisel võimalik arvestada ka alles koostamisel oleva üldplaneeringuga, kuid eelkõige tuleb lähtuda hetkel kehtivatest üldplaneeringutest. Planeeringu koostamise korraldaja ei saa eeldada, et eriplaneeringu asukohavaliku etapi koostamise ajaks on üldplaneering kehtestatud, mistõttu palume täiendada kehtivate üldplaneeringute info osas dokumenti läbivalt ning dokumendis arvestada kehtivates üldplaneeringutes toodud tingimusi.	Esitatud seisukoht on juriidilisest vaatest väga asjakohane, kuid planeeringu sisu osas eksitav. Eriplaneeringu eeldatav kehtestamise aeg on mitte enne 2025 aastat, seega on eeldatava haldusakti tegemise aeg vähemalt poolteist aastat lähteseisukohtade menetlemise ajast. Eriplaneeringu eeldatav kooskõlastamise aeg on 2024. a esimeses pooles, eeldatav avaliku väljapaneku aeg on 2024. a suvel. Eelnevast lähtuvalt on asjakohatu tuua lähteseisukohtades välja põhimõtteid dokumentidest, mis eelduslikult ei kehti haldusakti välja andmise ajal. Eelnevast lähtuvalt märgitakse ptk 1.3.6 viide kehtivatele üldplaneeringutele ning kui tehakse õiguslikke tagajärgi loovat haldusakti, siis lähtutakse kehtivast haldusaktist.
Dokumendi peatükk 2.4.4 „Kultuuripärand“ käsitleb ka väärtuslikke maastikke. Peatükkides 2.5.7 ja 2.5.13 on eristatud mõju väärtuslikele maastikele ja kultuuripärandile. Palume selguse huvides täiendada peatüki 2.4.4 pealkirja ja sõnastada selle järgnevalt: „Kultuuripärand ja väärtuslikud maastikud“.	Arvamusega arvestatakse, tehakse täiendus.
Dokumendis on mitmes kohas mainitud, et tuulikute rajamiseks metsamaale on vajalik metsa raadamine. Järva maakonnaplaneeringu 2030+ peatükis 4.3.3. "Taastuenergia" on taastuenergia arendamise põhimõtete all öeldud, et vältida tuleb tuuleenergeetika arendamist aktiivses metsamajanduslikus kasutuses olevatel aladel, kuna põline metsamaa peaks jääma metsa kasvatamiseks, ja väärtuslike põllumaade aladele. Samuti on toodud maakonnaplaneeringu peatükis 3.1.5 „Roheline võrgustik“ roheline võrgustiku toimise üldpõhimõtete all, et metsamaa raadamine roheline võrgustiku aladel ei ole üldjuhul lubatud. Eelnevast tulenevalt esineb võimalik vastuolu	Ptk 1.3.4 lisatakse järgnev tekst: <i>Järvamaa maakonnaplaneeringu kohase üldpõhimõttena ei ole metsamaa raadamine roheline võrgustiku aladel üldjuhul lubatud. Näiteks on lubatud metsa raadamine alal, millele on väljastatud maavara kaevandamise luba, eeldusel, et raadamise võimalikkus (mõju roheline võrgustiku toimivusele) on välja selgitatud ja vajadusel välja pakutud</i>

maakonnaplaneeringu tingimustega, mistõttu palume dokument selles osas üle vaadata ja maakonnaplaneeringuga vastavusse viia.	<i>leevendus või vältimismeetmed maavara kaevandamisloa taotluse menetluses. Tegemist on üldjuhuga, millele on toodud näitliku tingimusena maavara kaevandamise erand, samasugune erand saab olla ka riigi toimimiseks vajalik tuulepark. Maakonnaplaneeringus on esitatud ka üldpõhimõtte, et kui roheline võrgustiku tuumaladele kavandatakse suuri, riigi toimimiseks vajalikke objekte, tuleb tagada tuumalasisene ja tuumaladevaheline sidusus. Eriplaneeringu koostamisel analüüsitakse mõju rohevõrgustikule ning võimalik raadamine ja tuuleparkide paigutamine rohevõrgustikku otsustatakse planeerimislahenduse koostamisel.</i>
Dokumendi peatükis 4 „Kaasatavad ning koostöö tegijad“ on toodud asutused, kellega tehakse eriplaneeringu koostamisel koostööd. Tabelis 4 on Rahandusministeeriumi koostöö eesmärgiks märgitud järelevalve teostaja. Juhime tähelepanu, et PlanS § 90 lõike 1 kohaselt on Rahandusministeerium heakskiidu andja. Palume tabelit vastavalt korrigeerida. Lisaks juhime tähelepanu, et Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määruse nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ § 3 punkti 7 kohaselt planeerimisalase tegevuse korraldaja teeb koostööd ja kooskõlastab planeeringu Muinsuskaitseametiga, kui planeeringualal asub avalik veekogu, muinsuskaitseala, kinnismälestis või nende kaitsevöönd, ning punkti 101 kohaselt Riigi Kaitseinvesteeringute Keskusega, kui planeeringuga kavandatakse üle 28 m kõrgust ehitist või kui planeeringuala asub riigikaitse ehitise piiranguvööndis. Eelnevast tulenevalt palume planeeringu koostamise korraldajal lisada koostöö tegijate nimekirja Muinsuskaitseameti ja Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse.	Tabel 4 korrigeeritakse kasutades muuhulgas ka muutunud ministeeriumite nimesid. RKIK on esitanud oma seisukoha, et antud planeeringu raames esindab neid Kaitseministeerium.
Dokumendi peatükis 5 „Ajakava“ toodud tabelis 5 palume korrigeerida planeeringu koostamise etappide kirjelduse veergu järgmiselt: • Etapi „EP LS ja KSH programmi avalikustamine“ kirjelduses on märgitud, et <i>samaaegselt küsitakse ka asjaomaste asutuste seisukohti</i>. Antud kirjeldus peaks kajastama ka arvamuse küsimist kaastavatelt isikutelt. • Etapi „Otsuse eelnõu, seletuskiri ja KSH asukoha eelvaliku etapi aruande esitamine kooskõlastamiseks ja arvamuse avaldamiseks“ kirjelduses lahti kirjutada, et kaastavatelt isikutelt küsitakse arvamust ning koostöö tegijatelt kooskõlastust. • Etapi „Asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH asukohavaliku etapi aruande avalik väljapanek“	Tabel 5 korrigeeritakse.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

kirjeldus laiemalt lahti kirjutada, kuna dokumendis esitatud kujul see pigem kitsendab etapi sisu. • Etapi „Asukoha eelvaliku otsuse ja KSH asukohavaliku etapi aruande vastuvõtmine“ kirjelduses toodud lause „Asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmisega kinnitab kohaliku omavalitsuse volikogu“ vajab täiendust või ümbersõnastamist kuna ei ole arusaava tähendusega. Kirjelduses on lisaks märgitud, et <i>asukoha eelvaliku otsuse vastuvõtmisest teavitatakse huvitatud isikuid ja asutusi, mis ei ole korrektne. Teavitada tuleb lisaks asjaomastele asutustele kaastavaid isikuid.</i>	
Kuna eriplaneeringu näol on tegemist olulise ruumilise mõjuga ehitiste planeerimisega, siis palume planeeringute koostamisel järgida Rahandusministeeriumi soovitustega veebilehel https://planeerimine.ee/aktid-ja-kohtulahendid/orme-planeerimine/.	Teadmiseks võetud.
Täiendavalt märgime, et Järva Vallavalitsuse poolt 06.04.2023 kirjaga nr 7-1/2023/16-1 saadetud teates oli märgitud, et <i>kõigile väljapaneku jooksul laekunud arvamustele vastatakse kirjalikult pärast avalike arutelude toimumist.</i> Juhime tähelepanu, et PlanS § 100 lõike 8 kohaselt teatab eriplaneeringu koostamise korraldaja kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi avaliku väljapaneku ajal kirjalikult arvamusi esitanud isikutele oma põhjendatud seisukoha arvamuste kohta ning avaliku arutelu toimumise aja ja koha 30 päeva jooksul pärast avaliku väljapaneku lõppemist. PlanS 101 lõike 3 kohaselt tutvustab planeeringu korraldaja avaliku väljapaneku kestel esitatud kirjalikke arvamusi ja oma seisukohti nende kohta, põhjendab kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtades toodut, kavandatava ehitisega seonduvaid tegevusi ja eesmärgi ning vastab muudele kohaliku omavalitsuse eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohti ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi puudutavatele küsimustele. Seega korraldatakse avalik arutelu eelkõige avaliku väljapaneku käigus esitatud arvamuste arutamiseks, mistõttu tuleb nimetatud arvamuste kohta seisukohad esitada enne avaliku arutelu toimumist. Vastav nõue kindlustab esitatud arvamustele piisava tähelepanu pööramise kohaliku omavalitsuse poolt ning aitab kaasa sisulise diskussiooni tekkimisele planeeringulahenduse osas. Kirjalikele ettepanekutele alles avaliku väljapaneku käigus või peale avalikku arutelu vastamine seda samal tasemel ei taga ega ole seega planeerimismenetluse eesmärkide täitmise, sh avalikkuse kaasamis põhimõtte rakendamiseks, piisav.	Isikutele, kes esitasid oma sisukoha ajavahemikus 21.04-20.05.2023 vastati 12.06.2023 vallapoolne seisukoht.
Palume hoida Rahandusministeeriumi ruumilise planeerimise osakonda kursis eriplaneeringu ja KSH aruande menetlusega ning teavitada kõikidest avalikest aruteludest ning esitada eriplaneeringu asukoha eelvaliku otsuse eelnõu ja KSH esimese etapi aruanne Rahandusministeeriumile arvamuse avaldamiseks.	Teadmiseks võetud.
15. Keskkonnaamet 05.07.2023 nr 6-5/23/7024-4	
Esitasite Keskkonnaametile omapoolsed vastused meie 22.05.2023 kirjas nr 6 5/23/7024 2 (edaspidi	Teadmiseks võetud. Arvestatakse KSH läbiviimisel.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

22.05.2023 kiri) toodud ettepanekutele Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmi kohta. Keskkonnaamet on Teie vastuste ja selgitustega tutvunud ning on seisukohal, et meie 22.05.2023 kirjas toodud ettepanekutega on üldiselt arvestatud ja kui mitte, siis on seda piisavalt põhjendatud. Siiski soovime kommenteerida teie vastust meie 22.05.2023 kirja punktile 8. Teie vastus punktile 8 oli: „Täpsustame programmis Loodusekspert OÜ pädevust nahkhiirte ja linnustiku uuringute osas. Selgitame, et lähteseisukohtades kajastatud võimalikud asukohavaliku alad on väga esialgsed kaardianalüüsiga selgitatud alad, mille sobivust hakatakse selgitama. Asukoha eelvaliku etapis ei ole ette nähtud liigispetsiifilisi uuringuid. Asukoha eelvaliku etapi käigus on vajalik määrata liigispetsiifiliste uuringute vajadus ja seega vastavate ekspertide kaasamise vajadus edasisse tuulepargi kavandamisse, juhul kui asukoha valik tehakse selliste alade osas, kus esineb liigispetsiifilisi kitsendusi.“ Märgime, et kui eriplaneering piirdub asukohavaliku etapiga ning võimalus on edasi liikuda projekteerimistingimustega, on linnustikuliselt riskantsetes asukohtades (eriti Natura 2000 linnuala kaitse eesmärgi ja terviklikkust mõjutada võivate asukohtade puhul) põhjendatud kaasata liigieksperte ka asukohavaliku tegemisel, et esimeses etapis saaks tekkida kindel veendumus kas olulise ebasooda mõju puudumise või vastupidise osas.	
16. Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus 04.09.2023 nr 4-4/23/3874-2	
Järva Vallavalitsus on küsinud Riigi Kaitseinvesteeringute Keskuse arvamust Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) programmi kohta, kuna planeeringuga kavandatakse üle 28 m kõrgust ehitist ja planeeringuala asub riigikaitseliste ehitiste piiranguvööndites. Eriplaneering koostatakse tuuleparkide ja nende toimimiseks vajaliku taristu kavandamiseks. RKIK-le on teada, et Kaitseministeerium on omapoolsed märkused lähteseisukohtade ja KSH programmi kohta ning ettepanekud planeeringu edasiseks koostamiseks esitanud 22.05.2023 kirjaga nr 12-1/23/1321. RKIK-le esitatud dokumendis on Kaitseministeeriumi esitatud märkustega juba arvestatud. RKIK-l ei ole täiendavaid märkusi ega ettepanekuid lähteseisukohtade ja KSH programmi kohta. Edasises planeeringumenetluses Kaitseministeeriumi ja RKIK kattuvate seisukohtade, märkuste ja ettepanekute dubleerimise vältimiseks ning lähtudes Vabariigi Valitsuse 17.12.2015 määruse nr 133 „Planeeringute koostamisel koostöö tegemise kord ja planeeringute kooskõlastamise alused“ § 3 punktis 1 määratud pädevusvaldkonnast, palume antud eriplaneeringu koostamisel teha koostööd ainult Kaitseministeeriumiga ning esitada planeering kooskõlastamiseks ainult Kaitseministeeriumile. Edasises planeeringumenetluses esitatavad Kaitseministeeriumi seisukohad sisaldavad ühtlasi ka RKIK	Lähteseisukohti täpsustati selliselt, et Riigi Kaitseinvesteeringute Keskus eemaldati koostöötegijate hulgast ning Kaitseministeeriumi kaasamise põhjenduse juurde lisati selgitus.

Järva valla eriplaneering. Planeeringu lähteseisukohtadele ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile esitatud arvamused ning omavalitsuse seisukoht.

seisukohti planeerimiseks nii riigikaitse ehitiste piiranguvööndis kui ka üle 28 m kõrguste ehitiste osas. Täname, et arvestate planeeringu koostamisel riigikaitse huvidega.	
17. Muinsuskaitseamet 05.09.2023 nr 5.1-17.5/1463-1	
Palusite Muinsuskaitseametilt arvamust Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohtade ja keskkonnamõju strateegilise hindamise programmile. Muinsuskaitseamet tutvus programmiga ning esitab alljärgneva seisukoha: - Järva valla eriplaneeringu asukoha eelvaliku lähteseisukohad ja keskkonnamõju strateegilise hindamise Programm p.1.1, lk 7 täpsustada: Tuulepark peab arvestama majanduslike-, sotsiaalsete-, riigikaitse-, muinsus- ja keskkonnakaitse piirangutega, sh kaitsealuste objektide kaitse-eesmärkidega ning võimalikult vähe häirima oma asukoha piirkonna asustust, keskkonda (miljööd), kultuurimälestisi ja neile iseloomulikke traditsioonilist keskkonda ja vaateid maastikule (sh kultuurimälestisele Kõisi tuuleveski). Koostöös kaasatavate ametiasutuste ja kohalike elanikega tuleb tuvastada olulised tuulepargist mõjutatavad loodus-, majandus- ja sotsiaalsed keskkonnaaspektid, mis vajavad lähemat uurimist ning leides osapooltele sobivad uurimismeetodid selgitada välja asjassepuutuvad leevendus- ja ennetusmeetmed. Muus osas Muinsuskaitseametil programmi täiendusi ja ettepanekuid ei ole.	Lähteseisukohti täpsustati ettepaneku kohaselt.